

Öngörülerimizi niçin hayata geçiremedik? (IV)

Aykut Göker

Özellikle 1993 sonrasının bilim ve teknoloji politikasını hayata geçirmede yeterince başarılı olunamamasının bir başka ikincil nedeni, bilim ve teknoloji politikalarının gerek tasarım gerekse uygulanması aşamalarında, işbirliği yapmaları en çok gereken iki kurumun, ad olarak söylemek gerekirse, TÜBİTAK ve DPT'nin, bunu yeterince sağlayamamaları ya da işbirliğini sürekli kılacak mekanizmaları kuramamalarıdır.

Bu iki kurum arasındaki işbirliği ya da diyalog eksikliğinde, DPT'nin stratejik plânlama anlayışındaki noksanlığın, dolayısıyla da, bilim ve teknolojinin ülkelerin geleceğini plânlamadaki rolü konusundaki anlayış farkının önemli bir etken olduğu ileri sürülebilir. Ancak, **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plâni Bilim ve Teknoloji Özel İhtisas Komisyonu Raporu**'nda belirtildiği gibi, Sekreteryalığını TÜBİTAK'ın yaptığı **BTYK'nın, DPT tarafından, "Bilim ve teknoloji alanındaki araştırma ve geliştirme politikalarının ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve milli güvenlik hedefleri doğrultusunda tespit edilmesi ve koordinasyonun sağlanması"**ndan sorumlu ve bu konuda karar almaya yetkili bir organ olarak görülmemesinin; daha açık bir deyişle, **BTYK'nın kuruluşuna ilişkin 77 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname'nin devlet sistemimizde "yetki ihlâli"**ne neden olan bir düzenleme olarak görülmesinin de, muhakkak ki, bunda önemli bir rolü olmuştur. Siyasî otoritenin ağırlığını koymadığı durumlarda, bürokrasideki yetki ve sorumluluk dağılımına ilişkin bu tür yaklaşım farklılıklarının, uygulamada önemli başarısızlıklara yol açabileceğini ve bunun zincirleme sonuçlarının olacağını unutmamak gerekir. Nitekim, 1993 ve sonrasının bilim ve teknoloji politikasını hayata geçirmedeki başarısızlığın ikincil nedenlerinden bir diğeri olan, **BTYK'nın etkin işletilememesinde DPT'deki bu yaklaşım farkı önemli ölçüde rol oynamıştır.**

BTYK 'Türk Bilim Politikası: 1983-2003'ün ürünüdür; ancak, kurulmasına ilişkin 77 sayılı KHK'ya göre, **yılda en az iki defa** toplanması öngörülen bu 'yüksek kurul', ilk toplantısını, kurulduğu 1983 yılından tam altı yıl sonra, 09 Ekim 1989'da yapmıştır. Bu, aslında, 'Türk Bilim Politikası: 1983-2003'ün, bu kurulun kurulmasıyla birlikte rafa kaldırıldığının çarpıcı bir göstergesidir.

BTYK'nın ikinci toplantısı, dört yıllık bir aradan sonra, TÜBİTAK'ın yeni bir bilim ve teknoloji politikası formülasyonunu gündeme getirmesi ve dönemin hükûmetinin bu öneriyi benimsemesi sonucu yapılabilmıştır (03 Şubat 1993). Ne var ki, Kurul'un üçüncü kez toplanabilmesi için, hükûmet değişikliğine atfedilebilecek sebeplerden dolayı dört yıl daha beklemek gerekmiş; ancak, bu üçüncü toplantıdan (25 Ağustos 1997) sonradır ki, BTYK yılda bir kez toplanmaya başlamıştır.

Ama, Kurul'un 1997 sonrasında da etkin olarak işletilebildiği söylenemez. Ancak, BTYK'nın etkin işletilememesinde, yalnızca DPT tarafından değil, bürokrasinin diğer kesimleri ve daha da önemlisi, dönemin hükûmetleri tarafından da yeterince kabûl görmemesinin ve bu yüzden yetkilerini kullanabilen bir organ hâline gelmemiş olmasının önemli bir etkisi olduğuna da işaret etmek gerekir.

Oysa, BTYK'nın Kurulmasına ilişkin KHK, Kurul'u, *"bilim ve teknoloji alanındaki araştırma politikalarının ekonomik kalkınma, sosyal gelişme ve millî güvenlik hedefleri doğrultusunda tespit edilmesi, yönlendirilmesi ve koordinasyonun sağlanması"*nda yetkili

kılmaktadır. Aynı Kararname'nin 5. maddesinde de “*BTYK’ca alınan kararların uygulanmasında ilgili tüm kuruluşlar görevlidir*” denmektedir. Böylesi bir kurul etkin olabilecek bir sıklıkta toplanmıyor ya da kararnamenin kurula verdiği yetki fiiliyatta geçersiz addediliyorsa; üstelik bu yetki, şu ya da bu biçimde, devletin bir başka organınca da kullanılmıyorsa, bu, Türkiye'nin bilim ve teknoloji alanında, sistemik bütünlüğe, sürekliliğe ve kararlılığa sahip bir politika uygulamadığı; bilim, teknoloji ve inovasyonda yetkinleşme meselesini sürekli ertelediği ve bu nedenle de, kendi geleceği üzerinde söz ve karar sahibi olma noktasından giderek uzaklaştığı anlamına gelir. Kendi gelecekleri üzerinde söz ve karar sahibi olma iddiasındaki ülkeler arasında bir Türkiye örneği daha bulabilmek mümkün değildir. Öngörülerimizi hayata geçirebilmek için kurulu mekanizmalarımızı nasıl etkinleştirip iyileştirebileceğimizi de düşünmek zorundayız.

<http://www.inovasyon.org>

CBTD. 05.Nisan 2003.